

## מראי מקומות- עבודה זרה ל"ח

שאינן הולכין אחר שם התבשיל, אלא אחר עיקר התבשיל".

(ו) **ה"ד, אילימא דלא ידע הי טהור והי טמא, וכו' - הק' הגרי"פ פערלא** (בספר המצוות לרס"ג, חלק ג' עמ' רנ"ט), אם אינו יודע איזה מהן טמא ואיזה מן טהור, פשוט דאסורים, האם לא ידע' עד השתא דספק דאורייתא לחומרא, ומה חידש רב בזה. והביא מכמה ראשונים דמשמע דגירסתם בגמ' הי', "מ"ט, אילימא משום דלא ידיע וכו'", ולא כגירסתנו דהיכי דמי, אילימא, וכו'. והחילוק הוא, דלפי גירסתנו, משמע דאוקימתא הוא דאינו ניכר איזה מהן טמאין ואיזה טהורין, וזה ק' כנ"ל. אבל לפי גירסתם, י"ל דטובא קמ"ל, דהיינו דבא רב לאשמעינן דאפי' החגבים שנראה בהם שהם טהורין, כל מה ששייך להכיר סימנים שלהם, הוא רק בחייהם, אבל לאחר מיתתם, אין שייך כ"כ להכיר סימניהם, ולכן קמ"ל דאפי' החגבים דנראים כטהורים, אסורים הם, דאמרי' דלאחר מיתתם אין ניכר כ"כ סימניהם, ושייך לטעות בהם אף אם טמאים הם, ולחשוב דטהורים הם. וע"ע **ביעב"ץ**, דכ' דמיירי שלא הוחזקו שם אלא טהורים, ואפ"ה אמרי' דכיון דהשתא לא מינכרי ולא ידיע הטהור, אמרי' דכולהו אסורין מספק, דלמא הנהו לאו טהורים נינהו, או שמא טמאים נתערבו עמהם ואינם ניכרים אחר שנחרכו.

(ז) **וקבר בי' ישראל קרא מעיקרא - פי' התוס' רי"ד, דדוקא משום דקבר בי' ישראל מעיקרא, קודם שהוסק הגוי את התנור, בזה אמרי' דמותר רק משום דלא נתכוון הגוי לבשל כלל, אבל אם נתנו שם לאחר שהוסק הגוי התנור, אז אע"ג דמכוין לבשולי הי' מותר, כיון דישראל קבר קרא בגחלים והיא מתבשלת ע"י קבורתו, וא"כ אמרי' דנתבשל ע"י ישראל, אבל קודם שהוסק התנור אין קבורתו מועלת כלום, ולכן אם מכוין הגוי לבשל, אסור.**

(א) **כל הנאכל כמות שהוא חי אין בו משום בישולי עכו"ם - פי' רש"י בביצה (טז. ד"ה אין בהם) דכיון שנאכל כמות שהוא חי, א"כ "אינו בישול, דלא אהני מידי".** אולם ע' בר"ן שם (ח: בדפיו) דכ' דמה שאין בהם משום בישול עכו"ם "לאו משום דלא להוי תבשיל, אלא דהתם משום איקרובי דעתא הוא, וכל שנאכל כמות שהוא חי אין קירוב הדעת בבשולו".

(ב) **כל שנאכל כמות שהוא חי - כ' הריטב"א** "פי', שראוי לאוכלו כמו שהוא חי, ואע"פ שאין הרגילות לאוכלו אלא מבושל".

(ג) **כל שאינו נאכל על שלחן מלכים ללפת בו את הפת אין בו משום בישולי עכו"ם, וכו' - הק' הריטב"א,** איך שייך לומר דדייסא עולה על שלחן מלכים ללפת בו את הפת, הרי דייסא אינו מלפת את הפת. והביא מיש מתרצין, דאה"נ, אין צריכין שיהי' עולה על שלחן מלכים ללפת את הפת אלא דבר שדרכו ללפת את הפת, אבל דבר שאין דרכו ללפת את הפת, כמו דייסא, סגי בהא דדרכו לעלות על שלחן מלכים בפנ"ע. וע"ש מה שהק' הריטב"א ע"ז, ומש"כ ליישב באו"א, דבאמת דייסא אינו נחשב שעולה על שלחן מלכים, כיון דאינו מלפת את הפת, אלא דס"ל דדייסא מהדברים שאינם נאכלים חיים, וא"כ הוי נפק"מ באופן זה.

(ד) **כל שאינו נאכל על שלחן מלכים - ע' בתורת הבית להרשב"א (צג:) דמשמע דטעם הדבר הוא משום דמה שאינו עולה על שלחן מלכים אינו מביא לידי קירוב הדעת. וכן משמע מלשון הרמב"ם (מאכלות אסורות י"ז, ט"ו), שכ' "ודבר שאינו עולה על שלחן מלכים לאכול בו את הפת אין אדם מזמן את חברו עליו".**

(ה) **קמ"ל קימחא עיקר - כ' הריטב"א,** "ושמע' מינה דכל שמעורב מדברים שמקצתם יש בהם משום בישולי גוים מקצתם אין בהם,

בעינין קירוב בישול ממש. וע' בשו"ע (יו"ד קי"ב, ט') דכ' דין זה דאפי' אם לא זרק אלא עץ א' להתנור התיר כל הפת, משום שאין הדבר אלא להיות היכר דפת של עכו"ם אסורה. **וע"ע בערוך השלחן** (קי"ג, ל"ה והלאה) דכ' דלפי הראשונים דאין חילוק בין פת לתבשיל, א"כ לכאור' יש לעי', למה אי' לעיל דאם הגוי הפכו לא הי' מבושל בלי מעשהו, הרי הוא אסור, הרי הישראל ג"כ השתתף בהבישול. ותי' דשם מייירי כשהגוי הגביהו התבשיל להופכו, וא"כ כיון שעקרו מהאש, נמצא דהוי כמונח בסל, ובטל בישולו, ועכשיו כשהגוי מחזירו להאש, הרי הוא מעשה בישול חדשה, ואין הישראל שותף בזה כלל, וא"כ שפיר הוי אסור משום בישול עכו"ם. אבל כל היכא דהישראל משתתף בהמעשה בישול של הגוי כלל, בזה ודאי מותר, בין בפת ובין בתבשיל.

(ב) **דג מליח חזקי שרי, ור' יוחנן אסר- פרש"י** דנח' באם אמרי' דמליחתו נחשב בישולו לענין בישול עכו"ם, חזקי' ס"ל דאי"ז בישול, ור' יוחנן ס"ל דזהו בישולו. אבל הריטב"א כ' דאי"ז נכון, דהא אנן שלקות תנן, ולכן צריך להיות דבר שנשתנה ע"י האור דוקא. ותדע, דהא בעלמא אמרי' כבוש כמבושל, וכאן לא אמרי' כן. וכ' דהנכון הוא דנח' בהיכא דחזר ובישלו או צלאו גוי, דחזקי' ס"ל דכיון דע"י מליחתו נאכל קצת, א"כ נחשב נאכל כמות שהוא חי. ור' יוחנן ס"ל דכיון דאינו נאכל כן אלא ע"י הדחק, אי"ז נחשב נאכל כמות שהוא חי.

(ג) **ביצה צלוי, בר קפרא שרי, ור' יוחנן אסר- פרש"י**, בר קפרא שרי משום דבליע אוכל ידי' ולא נגע עכו"ם באוכלא. ותמה הבית שמואל, הרי מה ענין זה לאיסור בישול עכו"ם, הרי האיסור הוא או משום חתנות או משום שמא יאכילנו דברים טמאים, וא"כ מה לי דאינו יכול ליגע בהאוכל, ונשאר בקו'. [אולם לכאור' האם האיסור הוא משום שמא יאכילנו דברים אסורים, א"כ שפיר י"ל דהיכא דאינו יכול ליגע בהאוכל, אין לחוש שמא עירב בה דברים אסורים, ויש לעי' בזה, דהא סכ"ס יכול לבשלו עם דברים טמאים ולהכניס בו הטעם, וצ"ע.] **והריטב"א פי' דלא כרש"י**, אלא דהטעם הוא משום דנאכל ביצה חיה נאכלת ע"י הדחק, וכמו דפי' הריטב"א לענין דג מליח (ובהגהות שם כ' דנפק"מ

(ח) **קמ"ל לשרורי מנא קא מכיין- כ' הריטב"א** דאגב אורחין קמ"ל דהיכא דמכין הגוי לבישול שלו, אע"פ שאינו מכין כלל לבישול של ישראל, מ"מ אם נתבשל של ישראל ע"י בישולו של העכו"ם, הרי נחשב בישול עכו"ם.

(ט) **גמרו ביד עכו"ם מותר, גמרו ביד ישראל לא כש"כ- הק' הר"ן** (טו. בדפי הרי"ף), מהו הק"ו, הרי מה שגמרו ביד עכו"ם מותר, היינו לכאור' משום דאמרי' מעיקרא דקירוב בישול לאו כבישול הוא, וא"כ לא עשה כלום, משא"כ אם גמרו ישראל, הרי הישראל עשה הקירוב בישול, וא"כ אדרבה, הרי בישול עכו"ם הוא. ותי' (וכ"כ הריטב"א בשם הרמב"ן) דמה דאמרי' דקירוב בישול לאו כבישול הוא, אי"ז אלא קולא דמקילין לענין בישול עכו"ם, דבאמת לגבי שאר הדינים אמרי' דקירוב בישול כבישול דמי. וא"כ, שפיר עושין ק"ו, ומה גמרו ביד עכו"ם, דשייך למגזר ב"י טפי משום חתנות, לפי שהוא נהנה מיד של העכו"ם, ואפ"ה שרינן ל"י משום קולא דבישול עכו"ם, כש"כ גמרו ע"י ישראל.

(י) **הלכתא הא ריפתא דשגר עכו"ם ואפה ישראל, וכו'- כ' הר"ן** (טו: בדפי הרי"ף) דהיינו דוקא בפת, לפי ששיגרת התנור היא מלאכה מיוחדת בו, אבל בשאר תבשילין לא אמרי' כן. וכן ע' בבית יוסף (יו"ד קי"ג, ז' [ב']) שכ' כן בשם הרבה ראשונים, וכ' כן לדינא. אולם ע' בדרכי משה שם (ד') שכ' בשם ראשונים אחרים דנראה מדבריהם דזה לאו דוקא בפת, אלא גם בשאר תבשילים.

(יא) **ואתא ישראל וחתה בה חתויי, שפיר דמי- העיר תוס'**, דהא משמע בכל הסוגיא דצריך שיהא הישראל עכ"פ מקרב הבישול קצת, וא"כ מה מהני מה שנוהגין להשליך קיסם לתנור, הרי אינו מקרב הבישול עי"ז. וכ' דאה"נ, סומכין על מה שיש דברים שבין בני בבל לבני ארץ ישראל, דבני בבל משליכין קיסם לתנור, וכו'. אולם ע' בר"ן (טו: בדפי הרי"ף) דמשמע דס"ל דדין זה נאמר דוקא בפת (וכמו שכ' שם לענין הא דשגר ישראל, וכו', דשייך רק גבי פת), אבל בשאר דברים

טז) אבל בידוע אסור- העיר הריטב"א, לטעמי קפילא, כיון דהאיסור משום טעם הוא. ותי' "דבכל דבר של גוים שאסרו חכמים, לא חלקו בדבר ואסרו לחלוטין, אפי' אין בו טעם".

בביצה קלופה, דלפי רש"י אסור לכ"ע, ולפי הריטב"א עדיין תלוי במח'.

יד) אשקיהו נגוטא דחלא ונח נפשי- פרש"י, הנך דבי ריש גלותא דלא הוה מעלו, משום דאחמיר עלייהו. ותמה הפורת יוסף, היאך יהרגוהו, גם מ"ש נגוטא דחלא דוקא. והוא רוצה לפרש דנח נפשי היינו נח דעתי, וכמו דאי' לשון בזה בב"מ (פד:). ומה שהשקוהו נגוטא דחלא, היינו משום שהי' ר' זביד מסופק אם ישמעו לו ויעשו כמותו לאסור הביצה צלוי'. והוא משום, דס"ל דטעם שהתירו ביצה צלוי' הוא משום דאכילה ע"י הדחק שמה אכילה, ולכן חשיב דנאכל כמות שהוא חי. ולכן השקוהו חלא, דאם שתי' ע"י הדחק יהי' חשיב שתי', אז יהי' חלא אסור משום יין נסך, ומה שמותר, היינו משום דשתי' ע"י הדחק לא שמה שתי'. וכיון שהשקוהו חלא, הבין דבאמת סבירא להו דשתי' ע"י הדחק לא שמה שתי', וממילא גם אכילה ע"י הדחק לא שמה אכילה, וממילא הודו לו דביצה צלוי' אינו חשיב דנאכל כמות שהוא חי, ואסור מדין בישול עכו"ם.

טו) לא שנו אלא שדרכן, אבל בידוע, אסור אפי' בהנאה- פי' הריטב"א, דאם אינו אלא דרכן, הו"ל כספק ספיקא, ודיינו שנאסור באכילה. אולם ע' ברמב"ן שהק' בשם הראב"ד, אם בודאי אסור, א"כ מספק נמי ליחוש, כיון שדרכן לתת בתוכו יין, וכמו דאמרי' לגבי גבינה, דחיישינן שמא מעמידין אותו בקיבה של תקרובת ע"ז, אפי' אם ידוע שעשו כן, כיון דדרכן הוא לעשות כן. ותי' דכיון דהתם ודאי מעמידין בקיבה, א"כ חיישינן שמא מעמידין אותה בקיבה של תקרובת ע"ז, ולכן אסור אפי' בהנאה. משא"כ כאן, דמספקינן בכלל אם נותנין בה יין או לא, א"כ מספיקא לא מחמרי' כולי האי לאוסרה בהנאה [וצ"ע החילוק]. והרמב"ן עצמו תי' דשאני התם, דהגבינה הוא בעין, וא"כ כיון דכל הספק הוא דלמא אסור בהנאה, א"כ אין שייך לאוסרה רק באכילה. משא"כ כאן, דכל החשש הוא משום שיש בה טעם דלית בי' ממשא, א"כ שפיר אמרי' דמספיקא אין אוסרין אותה בהנאה.